

www.uoc.edu

Digit·HVM. Revista Digital d'Humanitats

Maig de 2004 ISSN: 1575-2275 Núm. 6

www.uoc.edu/digithum

Article

Metàfores d'Internet

<http://www.uoc.edu/humfil/articles/cat/nunez0304/nunez0304.pdf>

Francesc Núñez

Article

Metàfores d'Internet

<http://www.uoc.edu/humfil/articles/cat/nunez0304/nunez0304.pdf>

Francesc Núñez

Resum

Aquest article analitza el paper de les metàfores en un espai de comunicació electrònica a partir de les dades recollides en una recerca més àmplia, duta a terme pel grup de recerca GIRCOM, sobre la sociabilitat en un fòrum virtual de la UOC.

En un primer moment de l'anàlisi vam observar que les metàfores sobre el «nou» mitjà eren un recurs dels participants en el fòrum per a estructurar un camp de significació i d'experiència emergent. De fet, l'ús que es feia d'aquestes metàfores en alguns missatges del fòrum –i l'ús que en feien els participants entrevistats– ens va permetre confirmar una vella hipòtesi: les metàfores servien (als estudiants) per a entendre una cosa en termes d'una altra.

En un segon moment de l'anàlisi, i tenint en compte que de la mateixa manera que una metàfora facilita la comprensió d'un nou concepte en termes d'un altre, també oculta o ignora altres possibles concepcions, ens vam permetre sospitar que les diferents metàfores triades pels participants responien als diferents interessos en l'espai social que es generava en el fòrum virtual.

La hipòtesi proposada requeriria més recerca per a poder ser comprovada, però considerem que és significativa l'«afinitat electiva» entre posicions socials i el camp semàntic configurat per les metàfores que els actors socials que ocupen aquestes posicions fan servir per a parlar de l'espai social emergent.

Paraules clau

metàfora, Internet, fòrum virtual, UOC, GIRCOM

Això és l'únic que no es pot aprendre d'altres, i és també digne de geni, atès que una bona metàfora implica la percepció intuïtiva de la semblança, d'allò dissemblant.
Aristòtil, *Poètica* (1459a)

Hipòtesis i punts de partida

L'eficàcia amb què Internet es va implantant en tots els àmbits del món social i econòmic, la importància creixent que va adquirint en les vides de cada cop més gent i l'interès que ha despertat entre un bon nombre de científics socials, fa que la seva (relativament) recent incorporació en la realitat quotidiana de molta gent no sigui percebuda amb estranyesa, sinó amb la transparència de les coses que ja fa temps que són entre nosaltres o que formen part de les rutines diàries. Fins i tot els més resistents a les novetats o els més allunyats dels centres d'incorporació de les tecnologies de la

comunicació es comencen a familiaritzar amb una realitat que s'imposa al món donat per descomptat.

Un nombre considerable de conceptes lligats a aquesta nova realitat es van incorporant amb ple significat en els sistemes conceptuals dels individus. Parlar d'*Internet*, *realitat virtual*, *connectar-se*, *navegar*, *cibersex*, *web*, *comunitat virtual* o *xat*, forma part del món donat per descomptat de molta gent. No vull descobrir la importància dels sistemes de significació a l'hora de pensar, d'entendre el món i, el que és més important, d'actuar. Tampoc no pretenc desentrellar els mecanismes de construcció dels significats ni els mecanismes de construcció (social) de les realitats socials. Si que voldria assenyalar, però, algun dels molts camins de recerca

i de reflexió que suscita l'aparició d'Internet, on és possible tractar d'observar els processos de construcció de significat i de realitat. Per a fer-ho em valdré de dades i exemples obtinguts (lateralment) en una investigació¹ sobre la sociabilitat en un fòrum del Campus Virtual de la UOC.

L'anàlisi dels missatges enviats durant sis mesos a un fòrum de la UOC i les entrevistes en profunditat a cinc dels participants més assidus ens van permetre veure com l'ús de metàfores facilitava als participants del «nou» espai de comunicació i relació social el fet d'anar dotat de sentit i significat allò nou que s'esdevenia, alhora que els ajudava a orientar-ne l'acció. El propòsit d'aquest article, a més d'explicar aquest ús, és argumentar que aquestes metàfores no són arbitràriament o atzarosament triades, sinó que concorden bé i reforcen els espais socials que ocupen dins el fòrum dels participants que les adopten i que les proposen als altres.

Qualificar el món de real o de virtual, anomenar una amistat vertadera o virtual, o un espai de conversa assistida per ordinador, xat o fòrum, i aquests espais, a la vegada, descriure'ls en termes de festa o de tertúlia, no és un fet casual ni indiferent. Tampoc no és indiferent, ni casual, que un polític parli de «societat de la informació» o un científic social estudiï un espai de la Xarxa i allò que hi té lloc en termes de «comunitat».

Les dades i els exemples emprats en aquest treball provenen de la recerca que s'ha esmentat abans i que ha portat a terme el grup de recerca GIRCOM.² Durant un any i mig vàrem observar i analitzar un fòrum de la UOC amb l'objectiu de conèixer quines formes de sociabilitat tenien lloc en aquest espai de comunicació electrònica. L'objectiu bàsic d'aquesta primera etapa de la investigació era establir un model d'anàlisi de la interacció assistida per ordinador emergent en els fòrums.

Per a dur a terme la recerca vam seleccionar el fòrum d'Humanitats i Filologia Catalana perquè, en una primera fase prospectiva, vam detectar que era, entre tots els que hi havia, un dels que hi tenia més participació. Els mateixos participants el consideraven un exemple de fòrum reeixit, el que funcionava millor de tota la Universitat. En conseqüència, de la seva observació i anàlisi esperàvem arribar a comprendre les claus del seu èxit i, a més, obtenir línies d'actuació en la dinamització d'aquests tipus d'entorn virtual.

El fòrum d'Humanitats i Filologia Catalana, en el moment de la recerca, es localitzava dins una intranet de la UOC. Com si es tractés d'un grup de discussió, i a diferència de les llistes de distribució, els usuaris havien d'accedir a un determinat espai virtual per a llegir-ne els missatges.

Destacarem algunes de les diferències que singularitzen aquest fòrum:

- Es tracta d'un espai obert a totes les persones que estan vinculades a la institució UOC, siguin estudiants, professors, rectorat o personal de gestió i administració.
- Els missatges no es troben agrupats temàticament (*threaded*) formant subgrups temàtics, de manera que apareixen *en una seqüència lineal ordenada* segons el moment d'arribada del missatge.
- Els missatges tenen una vida de tres mesos, i passat aquest temps són esborrats automàticament pel sistema.
- Absència d'administrador/a del fòrum. Els fòrums s'autogestionen i són els mateixos participants els qui decideixen conjuntament el seu propi funcionament. Sí que hi ha unes normes generals, proporcionades per la institució, que indiquen els aspectes bàsics del que es considera un comportament adequat dins el Campus Virtual.
- Els missatges no són anònims, cadascun porta a la capçalera el nom i els cognoms de l'autor i una fotografia. També hi trobem el tema del missatge i l'hora i el dia de tramesa. A més, una sigla identifica l'estatus de la persona dins la institució; per exemple, R per al rector i vicerectors; P per als professors; E per als estudiants i G per al personal de gestió.

- El nom que apareix a la capçalera és, en realitat, un enllaç al currículum de l'autor del missatge, redactat per ell mateix i que, eventualment, pot estar buit. Un cop hem accedit al currículum de la persona –que també incorpora una ampliació de la foto–, se'ns ofereix la possibilitat d'enviar-li un correu electrònic personal o bé de convidar-la a una conversa sincrònica en cas que també estigui connectada.
- El sistema de missatgeria electrònica de la UOC permet conèixer l'historial del missatge. Aquesta possibilitat tecnològica pot tenir conseqüències importants a l'hora de conceptualitzar la participació passiva en el fòrum. De cada missatge que s'envia o que es rep dins el Campus podem saber qui l'ha llegit, l'hora, el dia i el mes que l'ha llegit, si l'ha respost i l'hora en què ho ha fet, i si l'ha reenviat o si l'ha esborrat, etc.

Per a acabar, també assenyalarem que els fòrums de la UOC (tret dels que se situaven dins l'aula) eren espais oberts sense pautes prèvies d'interacció. No havien estat dissenyats per a discutir sobre un tema específic predeterminat, sinó que eren els mateixos participants els qui se'ls feien seus, de manera que els donaven la forma adequada a les seves necessitats i expectatives. En aquest sentit, es tractava d'un «espai» electrònic l'existència del qual com a espai social depenia de l'ús que en fessin els participants.

1. La sociabilitat al Campus Virtual: una aproximació a l'estudi de les comunicacions, interaccions i relacions socials dels estudiants de la UOC (1999).

2. Grup Interdisciplinari de Recerca en Comunitats Virtuals (IN3-UOC): <http://www.uoc.edu/in3/gircom/>

Un cop establerta la unitat d'observació, varem delimitar el període per analitzar: l'activitat que va tenir lloc al fòrum d'Humanitats i Filologia Catalana durant el primer semestre del 1998 (des del 9 d'agost fins al 26 de gener). Es tractava d'un total de 171 dies, 649 missatges, 105 autors i 13.417 línies de text.

L'anàlisi d'aquestes dades va fer sorgir una sèrie d'interrogants que no podíem resoldre si no se n'ampliava la perspectiva i es possibilitava que actors i actrius expressessin el seu punt de vista. Per aquesta raó s'optà per fer entrevistes en profunditat –semiestructurades– a alguns dels participants del fòrum (cinc entrevistes i una sessió informativa i de discussió amb els entrevistats un cop disposàvem de resultats).

Una de les dades de la recerca, a les quals d'entrada no vam posar gaire atenció, van ser les metàfores i comparacions que feien servir alguns dels participants per a referir-se al fòrum i a l'espai de comunicació electrònica en general, tant en els missatges enviats al llarg del semestre com en les declaracions durant les entrevistes per a parlar de la seva experiència com a participants, dels seus hàbits de *foruquis*³ o del sentit que donaven a la seva participació. Si hi parem una mica d'atenció ens adonarem que, des de bon començament, pel que fa a les referències sobre el mitjà, la literatura relativa a Internet també és plena de metàfores, que han estat i són cabdals a l'hora de definir la Xarxa i fer-la experienciable per a la majoria dels usuaris. Aquesta és, però, una altra recerca.

En una primera lectura atenta del material de què disposàvem i de les transcripcions de les entrevistes, cridava l'atenció la força expressiva de les metàfores que hi apareixien per a referir-se al mitjà. Resultava suggeridor, per exemple, que s'equiparessin els participants del fòrum amb les formigues d'un formiguer. No ha de costar gaire acceptar, per les raons que exposaré, la importància d'aquestes metàfores a l'hora d'articular l'experiència en el mitjà electrònic i també a l'hora de definir les accions que s'hi duïen a terme.

Quina importància crec que té l'ús de metàfores per a parlar del fòrum d'Humanitats i Filologia Catalana de la UOC o de qualsevol altra realitat? La importància que té un procés que s'ha de veure com un *intent d'entendre i experimentar una cosa* (en el nostre cas el fòrum) *en termes d'una altra*. Cal, però, que expliqui des de quina òptica, molt més sociològica que filosòfica o lingüística, em vull acostar a aquest intent de comprensió i experimentació.

Una de les idees que inspira aquesta reflexió sobre la importància que té la manera en què anem definint la realitat social de la qual formem part sosté que el sistema conceptual en termes del qual pensem i actuem és fonamentalment de naturalesa metafòrica. Segons G. Lakoff i M. Johnson (1991), la manera en què pensem tot allò que experimentem i una gran part del que fem quotidianament és, en bona part, una qüestió de metàfores. És a dir, el nostre món donat per descomptat és ple de metàfores, de processos metafòrics gràcies als quals comprenem el món. Per exemple, si algú se'n va compungit quan afirma que «ha perdut la discussió», és perquè ha entès i sentit la discussió com si fos una guerra, una lluita en la qual hi ha vencedors i vençuts. També podria ser

que marxés joïós perquè en la discussió ha adquirit una nova perspectiva que considera millor que la seva. En aquest cas la discussió hauria estat viscuda i compresa com un intercanvi o mercadeig.

Les metàfores noves tenen la capacitat de crear una nova realitat, és a dir, d'estructurar un camp de significació i d'experiència emergent. D'aquí prové la importància que tenen les metàfores amb les quals, des de bon començament, dirigim la nostra experiència en el món de la comunicació electrònica. Dient-ho més clarament, ens hem trobat de sobte davant conceptes ben abstractes i d'experiències tan noves que, tot i ser molt importants, no estan clarament ubicats en el nostre món de sentit i d'experiència, de manera que es fa necessari que el captem per mitjà d'altres conceptes que entenem amb més claredat.

En aquest sentit, quan comencem a comprendre les experiències en termes d'una metàfora, aquesta a la fi defineix una realitat i la fa consistent quan comencem a actuar en els seus termes. Les metàfores poden crear realitats o, en tot cas, quan es tracta de realitats socials noves, es poden convertir en guies d'acció futura, poden ser la profecia que s'acompleix. Una de les màximes de la Sociologia més citades i clàssiques la podem llegir com una confirmació de la importància d'aquest mecanisme: «When people define a situation as real, than it is real in its consequences» (W.I. Thomas). És a dir: si definim quelcom com el fòrum, la naturalesa del qual ens resulta estranya i desconeguda, en termes d'altres conceptes (que, a més, sí que tenen un món de significat i d'experiència ben definit), estem delimitant i dirigint el nostre àmbit de comprensió i d'experiència i definint com a real una situació.

En aquest context, no importa gaire el valor de veritat o falsedat d'una metàfora –ni ens preocupa la seva procedència–, perquè allò important són les percepcions i inferències que se'n segueixen, o els tipus d'interaccions que sancionen. Segons Lakoff i Johnson (1991), definim la realitat metafòricament en tots els aspectes de la vida, i després passem a actuar segons les metàfores. En el nostre cas, independentment de la llargada d'aquesta afirmació, sí que serà cert que no és indiferent, pel que fa al nostre comportament, que definim, per exemple, el fòrum dels Estudis d'Humanitats i Filologia com una tertúlia o com els passadissos de la universitat, o que sigui concebut en termes d'un formiguer, d'un foc o d'un *lego* intel·lectual.

Cal tenir molt present una advertència per a completar i acabar l'explicació: de la mateixa manera que una metàfora ens permet comprendre un determinat concepte o una nova realitat en termes d'un altre concepte (i d'experiències ben integrades en el nostre món de sentit), necessàriament ha d'ocultar o ignorar determinades comprensions i definicions a favor d'unes altres. És evident, doncs, que no és indiferent la manera en què anem «metaforitzant» el fòrum o Internet, perquè les seves conseqüències tampoc no seran les mateixes. Per això també és convenient sospitar que les diferents metàfores triades per a referir-se al fòrum responen als diferents interessos que hi ha en joc en l'espai social que es genera.

3. Així és com s'anomenaven entre ells els participants del fòrum de la UOC: *for(um)+uoc+qui*.

El joc de llums i ombres generat per les metàfores és, en gran manera, un joc de relacions de poder. En primer lloc, com hem dit, perquè obre i tanca portes en els camps d'experiència i d'acció dels actors socials, és a dir, estructura diferents nivells de realitat i canalitza o destorba determinades actuacions. En segon lloc, i aquesta és la segona tesi que volem apuntar, perquè les persones que proposen unes metàfores o bé unes altres són portadores de diferents interessos pel fet d'estar posicionats en llocs diferents. No tots els participants del fòrum s'ubiquen de la mateixa manera dins l'espai social (que la nostra recerca descriu) o, dient-ho en termes de P. Bourdieu, no tots ocupen el mateix lloc, ni acu-

mulen els mateixos capitals, en el camp de joc delimitat pel fòrum electrònic. Per aquesta raó hi ha metàfores que sintonitzen millor que no pas unes altres amb els seus promotors. Altrament dit, hi ha metàfores que, com que ressalten un àmbit d'experiències i afavoreixen unes determinades accions, són millors promotores d'uns determinats interessos, conscients o no, dels individus que ocupen unes determinades posicions⁴ dins un fòrum.

Diguem que no es tracta d'articular causalitats entre interessos, posicionaments i metàfores, sinó de descobrir-hi –ens eren permeses les metàfores– aires de família o afinitats electives entre els tres ordres de coses.

Corpus de metàfores seleccionades

Heus aquí algunes de les metàfores usades per les persones entrevistades per a referir-se al fòrum i a allò que hi estava tenint lloc:

1. El fòrum és un formiguer.
2. El fòrum és un organisme.
«*És com el formiguer, que les formigues van cadascuna per la seva banda, però que el formiguer sencer sembla un animal.*» (Entrevista Joan)
«*És... com aquests comportaments animals unicel·lulars, no? (riu) o com de les formigues, que no hi ha una ordre de ningú però tothom pel seu compte i al final... és com si al final tot plegat fos un mateix organisme... va passar*» (Entrevista Joan)
3. El fòrum és una tertúlia.
«*(El fòrum) S'assemblaria a una tertúlia, a l'antiga, d'aquestes que es feien en el cafè Gijón i tal...*» (Entrevista Joan)
4. El fòrum és com el bar de la facultat.
«*(La relació que hi ha entre la gent que participa en el fòrum) ... ho associó molt doncs a això, a una tarda que vagis al bar de la facultat...*» (Entrevista Camila)
«*... Igual pots estar allà (en el fòrum) com estaries a vegades en una tertúlia amb un grup d'amics, o en un bar prenent una cervesa...*» (Entrevista Oriol)
5. El fòrum és com els passadissos de la universitat.
«*Podria ser com els passadissos, no? Jo faig una comparació del fòrum com si fossin el passadissos de la universitat, allò d'aquell moment que estàs més tranquil, i parles de coses que no tenen tant a veure amb el que estàs fent, però sí que tenen a veure amb el que estàs veient, no?*» (Entrevista Oriol)

Veiem ara alguns dels missatges en els quals de forma explícita i implícita trobem metàfores i comparacions per a parlar del fòrum. Així, els autors i les autores dels missatges donen sentit a la seva experiència d'un fenomen completament nou en les seves vides: la participació, i allò que està tenint lloc, en un fòrum electrònic de comunicació asíncron.

6. El fòrum és un ens amb moviment.
(s'atura, revifa, hiverna)
Missatge 256
(...) *Per cert, tan animat que estava el fòrum i ara s'ha aturat. La síndrome del curs que s'acosta? Fins aviat, que ja arriben les pluges –i els llamps–.*
Nostàlgica irredenta
Missatge 614
Hola,
Torno a passar de lectora empedernida d'aquest fòrum, a participant. He estat mig rumiant possibles temes que reviscolin un fòrum, i la conclusió d'aquest «projecte» de recerca (perquè no arriba a recerca), han estat els temes polítics –inclosos els «políticament incorrectes»– i els que ens toquen la butxaca.
(...)
O sigui que de crisi, res. Potser principi d'hivernada, que ara és l'època.
Victòria.
7. El fòrum és l'au fènix.
(mor i neix de les seves cendres)
Missatge 586
De tota manera, no patiu, com l'au fènix, el fòrum sempre rebrota –pitjors èpoques han passat–.
(...)
Natàlia
8. El fòrum és un foc.
(cal anar tirant llenya per que no s'apagui, queden brases que el fan revifar)
Missatge 609
No us queixeu d'aquest fòrum, n'hi ha de pitjors i molt més silenciosos i ja sabeu que quan algú de qualsevol carrera d'aquestes que fan per aquí es troba realment en crisi clica el nostre fòrum i...
(...)
I de crisi, res de res. Això es reviscola en un moment, sempre queda la brasa, entre les cendres.
Jo

4. B. Davies & R. Harré (1990). «The notion of positioning, defined by R. Harré and L. Langenhove (1999) as a complex grouping of personal attributes structured in various ways which affect the possibilities of interpersonal, inter-group, and intra-personal action by means of the assignation of rights, duties, and obligations, assumes that though rules are explicit formulations of the normative order, this latter is an immanent result of specific and located practices.»

9. El fòrum és un *lego* intel·lectual i profund.

Missatge 615

Bea!!!! per favor, res de falses modèsties... Aquí cada missatge és una peça més d'aquest Lego intel·lectual i profund al qual sí, que haurien de donar el Nobel, de forma col·lectiva. Som millor que els de Bloomsbory -es posa així?- i que tots aquells de la Institució Libre de Enseñanza i que... Res, la meva autoestima participativa es troba en alça.

(...)

Fins ara mateix, forumaires cibernètics,

La Natàlia

10. El fòrum és un tumor (s'escampa el seu esperit crític).

Missatge 804

No ens ha d'estranyar, doncs, que el petit col·lectiu crític i en alguns moments lliurepensador de la Universitat Capdavantera de Catalunya, pugui ser un tumor que a la llarga hagi de ser escapçat si crea problemes. És fictici, és clar, però no crec que siguem tan ficticis o innocus. Segur que algú ens escolta i potser fins i tot pren bona nota. Serà mania persecutòria?

(...)

A10.

T.

11. El fòrum és (una part) el sistema (una forma de consum).

Missatge 805

No estic d'acord amb el T. Vaig dir i mantinc que som inofensius, oimés per l'estructura de la universitat...

Formem part del sistema. Hi estem plenament integrats. Potser és l'únic lloc on hi ha una mica de vidilla i de tant en tant algú desbarra, però prou. La cosa no sol passar d'aquí.

Al cap i a la fi, mires la pantalla del campus virtual i la seva asèpsia ja et diu fins on es pot arribar. O sigui que de tumor res de res. Un tumor seria una organització d'estudiants que no parés de reivindicar els seus drets. Però tampoc ne és el cas. De moment tothom hem substituït la tele per l'ordinador, però encara no hem entès que ens prenen igualment el pel (és un dir), només que d'una altra manera. Continuem consumint, només hem canviat de producte.

(...)

Pere

Anàlisi

Per a poder dur a terme una anàlisi d'aquestes metàfores en les direccions assenyalades era necessari tenir un bon coneixement de la vida social que es va esdevenir al llarg del període de temps indicat en el fòrum objecte del nostre estudi.⁵ L'observació participant durant més d'un any va permetre que em familiaritzés amb l'espai social del fòrum d'Humanitats i Filologia Catalana i conèixer bé els posicionaments que s'hi varen dibuixar. Aquest coneixement etnogràfic és necessari per a poder percebre els aires de família als quals més endavant faré referència.

Passem a veure, primer, alguns dels mons d'experiència que configuren les metàfores expressades pels participants actius del fòrum, i apuntarem després algunes de les afinitats entre participants (posicions socials), interessos i metàfores.

Les afirmacions «el fòrum és com els passadissos de la universitat» (exemple 5 del corpus) i «el fòrum és una tertúlia» (exemple 3 del corpus) són dues comprensions diferents (i complementàries) del fòrum, i cadascuna d'elles ens permet discernir dues formes diferents de fer servir el fòrum d'Humanitats i Filologia Catalana de la UOC, cada una permet als participants saber quina mena d'intervencions són adequades, quin llenguatge és convenient de fer-hi servir o a quin tipus de relacions podem aspirar en aquest espai.

De totes dues metàfores es desprèn que els missatges del fòrum no han de ser ni com els missatges de l'espai de debat de l'aula virtual⁶ ni com els de la bústia personal del professor o professora, però tampoc com els enviats a una companya o company. Des de l'horitzó obert per la primera metàfora («el fòrum és com els passadissos de la universitat»), el fòrum és un espai de relació informal, de comunicació fàcil i fluida, al qual (així ho declarava la persona entrevistada) s'accedeix en els moments de descans de l'activitat d'estudi. Aquesta comprensió també condiona el contingut i la forma dels missatges, és a dir, es tracta de missatges breus, de vegades lapidaris, on es tracten temes que es consideren banals o que només volen entretenir. Des de l'altra metàfora («el fòrum és una tertúlia»), el fòrum és entès com un espai de debat intel·lectual, encara que informal i no acadèmic, que determina el contingut dels missatges i la seva forma. En el cas de la persona que el defineix així, els missatges eren molt més llargs, de vegades de diverses pantalles de llargada, ben preparats i meditats (s'ha consultat bibliografia) i entorn de temes de reflexió profunda.

L'Oriol, com acabem de veure, tenia ben clar que participava en el fòrum per a passar-s'ho bé, per a divertir-se i per a trobar un moment d'esbarjo (de plaer i satisfacció) dins les tasques acadèmiques i el treball quotidià.⁷ En l'entrevista afirmava:

- «...i bueno, pues jo vaig començar aquí com... un mètode de relaxació, diguem, no?»

5. Se'n pot consultar un resum en la següent adreça electrònica: http://www.uoc.edu/humfil/ct/recerca/gircom/pdf/versio_resumida.pdf

6. El Campus de la UOC és totalment virtual. L'alumne matriculat a una assignatura pot accedir a diferents espais virtuals, entre ells un espai reservat al professor o professora (*Tauler*) i dos espais d'ús col·lectiu: el *Debat* i el *Fòrum*.

7. La participació en el fòrum d'Humanitats i Filologia Catalana –i també el nombre d'alumnes que entren al Campus de la UOC– baixa molt durant els caps de setmana i els períodes de vacances.

- «La participació és qüestió que et vingui de gust, si no, no participes. Qüestió de motivació»
- (procura que els missatges) «no siguin massa llargs, ni massa profunds, perquè es tracta d'un entreteniment»

L'experiència i la comprensió que té aquest estudiant de les relacions a un bar o als passadissos d'una facultat li permeten concretar el tipus d'experiència que està tenint a través de la seva participació en el fòrum. El fòrum és percebut a la manera del que està acostumat a fer a un bar, o als passadissos de la facultat, o sia, com un lloc de relaxació, fora de les tensions de les aules i del treball. Per aquesta raó adequava els seus missatges, la llargada i el contingut a les expectatives que aquesta comprensió del fòrum implicava. Els temes que ell hi tractava mai no eren gaire seriosos, ni de gruix intel·lectual, com ell mateix reconeixia en l'entrevista.

Per al Joan, en canvi, que durant el temps d'observació del fòrum d'Humanitats i Filologia Catalana va ser una de les persones més destacades i amb més volum de participació, el debat i la discussió eren el seu objectiu principal al fòrum, perquè aquest era percebut i experimentat a la manera de les velles tertúlies serioses i profundes de, per exemple, el *Café Gijón*.⁸ Els seus missatges eren, com hem dit, generalment llargs, ben documentats i molt reflexionats.

Analitzem uns altres exemples. Dos alumnes d'Humanitats, (exemples 10 i 11 del corpus), enmig d'una discussió més àmplia sobre el valor del seu fòrum, mantenen diferents posicions pel que fa a la importància i transcendència social del fòrum d'Humanitats i Filologia Catalana. Des de les seves percepcions enfrontades, defineixen el fòrum de la següent manera: un dels estudiants (exemple 10 del corpus), que es considera part d'una certa elit intel·lectual i crítica, conceptualitza i experimenta el fòrum com un tumor, amb capacitat d'estendre el seu poder crític per altres capes de la universitat i, fins i tot, del país. Aquest alumne se sent orgullós de participar en el fòrum d'Humanitats i Filologia Catalana, el considera millor que els altres (el dels altres Estudis de la UOC) i, a més, està convençut de la seva singularitat i importància. L'altre company (exemple 11 del corpus) li respon que de tumor, res de res, que no hi ha cap perill de la seva proliferació, i pensa que el fòrum és com un lloc qualsevol integrat en el sistema (universitari), on el que pot passar a tot estirar, i de fet passa, és que algú, de tant en tant, apugi el to de la seva intervenció. Res de singular ni «corrosiu». El fòrum és (també) el sistema, una forma més de consum on l'únic que canvia és el producte. Hem de fer notar que en el context de la discussió el missatge amagava un to crític cap a la incapacitat dels participants de fer que sigui d'una altra manera.

En tots quatre casos la concepció que es té del fòrum (com també la ubicació que es té dins d'ell) condiciona els tipus de missatges que s'envien (curts i concisos, llargs i farcits d'exemples, corrosius o innocus), i també els estils de participació, les formes d'intervenció i els sentiments de pertinença al fòrum. En el cas de l'Oriol i el Joan (als quals vam entrevistar, exemples 3 i 5), i de la persona que firma el missatge de l'exemple número 10 (T.), sabem, perquè tots tres eren participants assidus, que aquestes tres concepcions del fòrum concordaven perfectament amb el seu posicionament⁹ dins el fòrum i amb l'estil –i els continguts– dels seus missatges.

Abans de descriure alguns dels elements de diferenciació (i d'estructuració) social dins el fòrum, volem ressaltar que moltes de les metàfores emprades remetien a una experiència de col·lectivitat perquè en aquest sentit convergien els interessos (particulars) de bona part dels participants. El bon funcionament del fòrum o, com circulava entre els participants, el fet que hi hagués «vidilla» i que el fòrum fos alguna cosa més que la suma de missatges enviats, era un requisit indispensable per a assolir els objectius i satisfer alguns dels motius que portaven a participar-hi.

Exemples d'aquest sentiment compartit de pertinença i de necessitat d'implicació són les metàfores «el fòrum és un formiguer», «el fòrum és un foc (al qual cal anar tirant llenya perquè no s'apagui)», «el fòrum és un lego intel·lectual i profund», o les ja assenyalades «el fòrum és una tertúlia», «el fòrum és un bar» o «el fòrum és com els passadissos de la facultat» (on se sol acumular molta gent xerrant entre classe i classe). En aquestes metàfores es fa palès que l'experiència *d'allò que estava tenint lloc en el fòrum* era quelcom diferent de la suma de missatges electrònics enviats a un espai virtual que implicava i unia tots els participants. També és evident que la descripció del fòrum en termes de *foc* o *lego* (exemples 8 i 9 del corpus) demana la participació i el compromís dels qui hi connecten i en formen part.

En bona sintonia amb aquesta comprensió del fòrum d'Humanitats i Filologia Catalana, l'estudiant que qualifica el fòrum en termes de *foc*, *lego*, *ens animat* (exemple 6 del corpus) o *au fènix* (exemple 7 del corpus) és un element actiu i, en aquells moments de la història del fòrum, molt implicat en el fòrum i que mostra la voluntat que funcioni bé. És remarcable l'esforç per definir i aclarir la seva experiència del fòrum tot animant, així, la resta de companys a la participació i a formar part del nou ens.

Tot i aquest objectiu comú –o voluntat col·lectiva– perquè el fòrum funcioni i sigui un espai lúdic i d'entreteniment (aquest és un dels motius explicitats majoritàriament pels participants),¹⁰ és

8. Fotos i explicacions del *Café Gijón*: http://www.garcianieto.com/fotos_caf%C3%A9_gij%C3%B3n.htm
http://www.forum-cafe.com/documents/f2_gijon.pdf

9. En Joan ocupava dins el fòrum un lloc de lideratge i tenia el reconeixement de molts dels participants. Els seus missatges fonamentaven bona part de les discussions que tenien lloc al fòrum i estava present en totes elles al llarg del període estudiat. La persona que firma T. era considerat –i així actuava– com «l'enfant terrible» del fòrum. Els seus plantejaments encetaven discussions i les seves intervencions sovint eren corrosives i iròniques. L'Oriol va ser un participant ocasional present al llarg del període estudiat. Les seves intervencions tractaven de trencar la seriositat d'alguns debats introduint-hi un tema banal o alguna nota d'humor. Curiosament, no reconeixia, segons va afirmar a l'entrevista, el lideratge d'en Joan, les intervencions del qual considerava pedants i avorrides.

10. Núñez, F.; Gálvez, A.; Vayreda, A. (2002). «La participación en un foro electrónico: motivos, auditorios y posicionamientos». *Redcientífica*. <<http://www.redcientifica.com/doc/doc200211290001.html>>

important assenyalar que ningú no accepta sentir la seva participació en el fòrum com una obligació. Malgrat el sentiment de pertinença a *aquest* fòrum («el meu», com van declarar els entrevistats) o el sentiment d'obligació que de vegades sentien alguns dels participants perquè rutllés bé –que és quan és més divertit, afirmava un entrevistat–, no es volia continuar «connectat» si això resultava enutjós. L'entrada i la sortida restava oberta, ningú no estava obligat a continuar en aquesta associació si no satisfia les seves expectatives o si disminuïa la qualitat del servei que se n'obtenia. La racionalitat econòmica aplicada a l'ús del temps lliure és una de les claus per a entendre la participació en el fòrum, per a entendre l'assiduitat o la desaparició d'alguns dels seus membres.

Com de fet passa amb qualsevol col·lectiu,¹¹ no tothom hi està vinculat de la mateixa manera ni amb la mateixa força. Es tracta d'una xarxa de relacions i d'un espai social que ha anat cristal·litzant en el temps i on s'han anat definint diferents posicions (rols) socials. Si, com he dit, la «lliure circulació» depenent de l'interès personal és llei del fòrum, també és cert que hi havia «personatges foruoquis» que se sentien més vinculats al fòrum i que d'alguna manera, i en alguns moments, se sentien obligats a fer que funcionés (que hi hagués *vidilla*), sense que això, és clar, comportés cap mena d'obligació. Era una qüestió de lleialtat. Recordem la imatge del foc o del *lego* intel·lectual.

Insistim, però, que la lleialtat al fòrum d'Humanitats i Filologia Catalana per part d'algunes persones era una qüestió històrica, per l'arrelada pertinença i pel fet d'haver ocupat un lloc destacat –en el nombre de missatges i en el reconeixement obtingut– en el fòrum.¹² La llei és senzilla però eficaç: la lleialtat a una organització o comunitat és proporcional a l'esforç esmerçat per accedir-hi. També s'ha de tenir en compte el fet d'haver optat per opcions polítiques (és a dir, de compromís) quan n'era possible la sortida.¹³ També cal tenir en compte les pressions que puguin exercir des de dins els membres integrants en cas que un vulgui optar per l'abandonament (que serà percebut com una traïció).

Estructura social i metàfores

Recapitem. Cada metàfora respon a una determinada comprensió i interpretació de l'espai virtual i, encunyada amb més o menys consciència pel seu autor o autora, obre camps de significació –amb diferent èxit– en la resta de participants. La segona tesi que proposo afirma que els diferents autors i autores no trien casualment aquestes metàfores, sinó que, sense que impliqui voluntat conscient, les metàfores reflecteixen el lloc que ocupen en l'espai social del fòrum. Podem afirmar que hi ha una *afinitat electiva* entre les diferents metàfores que es creen o s'adopten per a parlar de la nova experiència i el lloc social i els interessos de les persones que les adopten. Manllevant la metàfora de P. Bourdieu, podem dir que si «el fòrum és un camp de joc», està ben clar que no tots els jugadors ocupen les mateixes posicions dins el terreny de joc del fòrum, ni tenen els mateixos interessos vers el fòrum, ni els mateixos objectius o intencions a l'hora de participar-hi.

L'espai electrònic del fòrum, més enllà del llibre d'instruccions tecnicoinstitucional, va ser «ocupat» (apropiat) per uns centenars d'estudiants, i va esdevenir un espai social, és a dir, un espai d'interacció i comunicació on es van produir i van ser constantment reproduïts uns significats compartits i unes lògiques de funcionament que generaven les proximitats i les distàncies entre els diferents posicionaments.

Com que es tractava d'un espai social, també era un espai estructurat, amb elements de diferenciació social (*capitals*, en la metàfora de P. Bourdieu) i que tenia com a conseqüència que no tots els emissors/missatges tinguessin un mateix valor, és a dir, fossin rebuts amb la mateixa actitud per l'audiència.¹⁴ Una segona conseqüència, com miro de defensar, és que les diferents metàfores per a parlar del fòrum –i ho voldria fer extensiu a altres àmbits d'interacció social– s'ajustaven bé («aires de família», «afinitats elec-

11. No és aquest el lloc per a argumentar si ens trobem o no al davant d'una comunitat virtual. Si que volem subratllar, però, que un espai d'aquesta mena és, com els espais públics de les societats urbanes, un espai itinerant, en moviment, circulatori. La facilitat d'entrada i de sortida, l'absència de controls formals, la manca de compromisos estables i la capacitat de generar relacions i situacions noves atorguen a un espai com aquest el poder d'atracció que tenen els llocs on es poden trobar o poden passar per casualitat coses meravelloses que no es buscaven. Aquesta és una de les característiques pròpies d'allò urbà, que –segons M. Delgado (2000)– no és altra cosa que un estil de vida marcat per la proliferació de xarxes relacionals deslocalitzades i precàries. Allò urbà, en aquest sentit, no és la ciutat, sinó els espais usats transitòriament, bé siguin públics, com ara el carrer, els parcs, el metro, la platja o la xarxa d'Internet, bé siguin semipúblics, com ara un bar, una discoteca, una superfície comercial o el fòrum d'Humanitats i Filologia Catalana de la UOC.

Les organitzacions socials instantànies i fluctuants que sorgeixen en aquesta mena d'espais són segurament ben diferents –si no contràries– a les comunitats en el sentit tradicional del terme. Vol dir, però, que hem de negar l'existència de comunitats en les societats urbanes? Creiem que és evident que això no és així. El fòrum d'Humanitats, tot i tractar-se d'un espai urbà o que aplega bona part de les característiques d'un espai urbà, és un bon exemple de l'existència de comunitats adaptades a les noves formes electròniques de comunicació i relació, en espais força diferents dels espais als quals estàvem acostumats fins fa poc temps.

12. FH- 599.

«Fa temps, els qui participàvem al fòrum ens congratulàvem de ser un dels pocs serveis que realment funcionaven d'aquesta universitat.

D'un temps ençà, suposo, que els quatre que sempre parlàvem ens vam donar que ens envoltava una sensació feixuga de dir: «ara no estiro més. Callo i ja s'ho faran». Estic segur que ningú té la mateixa il·lusió que abans per veure què ha sortit avui al fòrum.

Potser se'ns han acabat les piles? Què no queden més coses per comentar que no hàgim comentat abans? I si repetim «grans» temes de conversa que puguin ser polèmics? Una de les màximes que més m'agraden és la d'André Gide: «ja s'ha dit tot: però com ningú escoltava, cal repetir-ho.»

Tá luego.»

13. Hirschman (1977)

14. Sense que puguem arribar a parlar de rituals de passatge, perquè com se'ns comentava en una entrevista «l'única regla del fòrum és que no té regles» (tot-hom hi pot dir la seva, hi pot dir el que vulgui, sempre que, aquesta és la regla no escrita, es respecti l'altre), és una evidència per a qualsevol participant que

tives») a les diferents posicions que ocupaven el seus creadors/promotors dins el fòrum-espai social.

La distribució i possessió dels diferents, diguem-ho així, capitals socials i culturals que participaven en el *camp de joc* del fòrum d'Humanitats i Filologia Catalana s'associava a diferents posicionaments dins el fòrum i s'acompanyava de diferents metàfores per a parlar-ne. En el cas d'un fòrum com el que ara ens ocupa, ens referim a capitals com per exemple l'antiguitat de la participació, el reconeixement (prestigi), el nombre de missatges que s'envien... i uns altres de més invisibles com podien ser la capacitat de suscitar/iniciar temes o polèmiques, el fet d'atraure la participació activa dels participants passius, de posar ordre en els enfrontaments, de dir l'última paraula (resum/sentència) en les discussions, etc.

És difícil saber com es distribueixen aquests capitals, encara que sabem gràcies a les entrevistes que algunes intervencions rebien respostes d'adhesió o de reconeixement a la bústia personal. La participació passiva és molt important a l'hora d'estimular o d'inhibir la participació activa perquè en gran manera és aquesta audiència la que concedeix el reconeixement i el prestigi als participants actius, i aquest és un dels principals capitals que estructuren un fòrum i que en recompensen la participació. També és important tenir en compte l'existència –i desigual distribució– d'aquests capitals com a element explicatiu de la participació en espais d'aquesta mena. En un clàssic de les comunitats virtuals, H. Rheinholt (1996) assenyala el prestigi com un dels factors clau per a comprendre la participació desinteressada a molts fòrums, on podem trobar emissors que donen abundant i sofisticada informació (sovint difícil d'adquirir) als interlocutors que la demanen, i que segurament és el resultat de no pocs esforços. El desinterès i l'altruisme que hi ha en aquest gest queda recompensat pel reconeixement que aquests emissors reben per part de la resta de la comunitat (en forma de respostes a la bústia personal o de mencions expressades en els missatges que apareixen al fòrum, etc.). Nova-

ment, ens trobem davant d'un tema que pot constituir per ell mateix una recerca.

També vàrem observar que en el transcurs de discussions més o menys intenses i acalorades entre participants habituals (i de reconegut prestigi en el fòrum), hi havia un augment d'intervencions esporàdiques que es decantaven a favor o en contra d'un dels «contrincants».

Tots aquests capitals no es posseeixen d'entrada ni són una propietat personal, sinó que són socialment distribuïts i relacionalment adquirits en el joc social a la pantalla, però no tan sols aquí, perquè els emissors no apareixen al fòrum des del no-res. En el cas del fòrum d'Humanitats i Filologia Catalana els participants tenien nom i foto (en la majoria dels casos) i eren membres de la UOC amb diferents funcions dins la institució i, sovint, es coneixien cara a cara.

Com he dit al començament, la recerca que vàrem dur a terme no tenia com a objectiu mostrar la importància del procés de creació de metàfores per a configurar el món social. Senzillament, ens va cridar l'atenció la força expressiva d'alguna d'aquestes metàfores i la insistència amb què les repetien els entrevistats. En el procés d'investigació vàrem descobrir que els nous espais de sociabilitat electrònica són un mitjà extraordinari per a estudiar aquests processos. Un cop feta la nostra observació, i recollides algunes de les metàfores que havien aparegut per a referir-se al nou espai social (i que, com hem argumentat, servien per a orientar l'acció dels participants), vaig començar a sospitar que la creació i l'ús d'unes metàfores o d'unes altres estava condicionat per l'espai social que ocupaven aquests participants dins el fòrum.

Tot i que podria objectar-se que caldria aprofundir en la recerca empírica per tal de confirmar la hipòtesi que defenso, les dades de les quals disposava permetien fer una interpretació en aquest sentit.

Breument, m'atreuria a afirmar que les metàfores emprades per a referir-se al fòrum per diferents participants s'ajustaven a la

no tots els missatges, especialment els primers missatges, tenen la mateixa acceptació. El «nou» ha de demanar permís als membres de la comunitat, ha de fer mèrits perquè sigui acceptat, i molts dels que es presenten al fòrum per primera vegada ho fan amb mostres de certa por i oferint el regal de l'elogi cap al fòrum i la bona intenció d'estar a l'altura del que hi està tenint lloc.

Exemples:

- FH 575

Hola!

Perdoneu la irrupció d'una forastera en aquest fòrum, però no he pogut resistir la temptació. Què has estat a Florència, L.? És un lloc inoblidable!!

Salutacions i felicitacions per les vostres intervencions.

- FH 566

Hola,

Fa moooooolt de temps que us segueixo en el fòrum, però la meva tímidesa virtual m'impedia de parlar-vos. Avui però l'E. m'ha decidit a fer el gran pas!

Cada vegada que llegeixo un dels seus missatges m'identifico en el que diu, ...

E., definitivament sí. Almenys jo estic amb tu...

P.S. Ja sé que potser és una petició egoïsta venint de mi, que no participo mai al fòrum, però si us plau, E., continua amb les teves reflexions!

M.

- FH 587

Hola, és el meu 2n semestre a la UOC, i la primera vegada que escric al fòrum; tot i així sóc una seguidora «passiva» d'aquest. Gairebé sempre em llegeixo els missatges, i estic al dia dels temes que s'hi exposen.

Estic però, enyorada de les lectures de missatges (que em feien gaudir tant!) d'en L., en M., la J....

Espero que aquesta petita aportació serveixi per ressorgir aquests grans pensadors, escriptors, en fi a aquests humanistes que tenim el goig de tenir entre nosaltres.

P.:D

posició que ocupaven dins el fòrum i que, a més, eren congruents amb els seus missatges-acció. Això no vol dir que un mateix «emissor» no pugui fer servir unes quantes metàfores alhora i que estiguin ben allunyades les unes de les altres.

Per exemple, el participant que hem presentat com a Joan es referia al fòrum com una selecta tertúlia del Café Gijón. La seva concepció «elitista» responia també al seu paper de líder intel·lectual reconegut per pràcticament tothom (encara que algú pensés que era pedant i avorrit). Per a situar en un àmbit d'experiència significatiu la seva nova experiència en el fòrum d'Humanitats i Filologia Catalana de la jove UOC, recorre a equiparar-lo amb les tertúlies vuitcentistes del vell cafè madrileny (que, òbviament, deu conèixer i deuen ser significatives per a ell). Per al Joan, allò que feia d'un any ençà al fòrum li evocava les tertúlies de poetes, artistes, periodistes, polítics, escriptors o científics que a les acaballes del segle XIX es reunien per a conversar al Café Gijón.

Quan en Joan, però, parla a l'entrevista de la relació i les experiències compartides amb altres companys (que formaven part del «nucli dur del fòrum», dels que més missatges enviaven i més relació tenien entre ells també fora del fòrum), es refereix al fòrum com un formiguer: «El fòrum és com un formiguer en què les formigues van cadascuna per la seva banda, tot i que el formiguer sencer sembla un animal». També en aquest cas la metàfora s'ajusta a la seva experiència del fòrum i al compromís conscient de la majoria que el fòrum funcioni com una obra col·lectiva. Ni l'experiència del fòrum ni els posicionaments eren monolítics.

El fòrum, així ho vam comprovar, no sempre es comportava com un formiguer, a excepció del nucli dur de participants, que de vegades s'apinyaven en una discussió, eren còmplices en les bromes o es donaven suport en situacions de crisi. La unitat també era gran quan algun estrany hi irrompia amb algun missatge incendiari o volia introduir un tema que no era del gust de la majoria. En Joan formava part del grup dominant que, en gran manera, va centralitzar la dinàmica del fòrum durant, com a mínim, el període estudiat. Des de la seva percepció (la que tenia com a «vaca sagrada» –així van ser anomenats els membres més antics i assidus–), el fòrum era, també, un formiguer.

Des de la «perifèria» del fòrum, l'Oriol ajustava la seva experiència d'allò que feia a les converses entre companys i companyes al bar de la facultat. El bar és també un lloc de trobada i comunicació, però de conversa més espontània, fàcil i fluida –més trivial, si es vol– que la d'una tertúlia. Al bar es troben els companys i, a més de l'humor i la gràcia personal, no cal demostrar la vàlua intel·lectual.

Conclusions

Més enllà de l'interès que com a investigadors puguin tenir les realitats socials emergents en els espais de comunicació electrònica, en aquest article he volgut cridar l'atenció sobre la importància de les metàfores a l'hora d'estructurar i donar sentit a l'experiència,

especialment la d'aquests espais que –metafòricament– anomenem virtuals. El tema no és nou, però penso que, en el context de la CMO (comunicació mediada per ordinador) –i de les possibles noves formes de sociabilitat emergent– ens pot donar molt bones pistes per a estudiar l'aparició i estabilització de diferents universos de significat.

També he intentat mostrar que no totes les metàfores emprades per a referir-se a una realitat, alhora que estructuren i dirigeixen l'experiència, són iguals, ni tenen les mateixes conseqüències. Sense entrar a discutir els condicionaments antropològics que puguin tenir unes metàfores o unes altres –qüestió que desconec–, sí que em sembla més clar el seu condicionament social i cultural. És evident que no tots els actors socials tenen el mateix poder per a proposar i imposar unes concepcions o unes altres de la realitat i que aquestes concepcions, sociològicament parlant, responen a uns determinats –i ben plurals– interessos. Per aquesta raó, no podem ignorar (i insistim en la importància de la seva anàlisi) quines són les metàfores que sobre els espais electrònics, i sobre Internet en general, sorgeixen i s'imposen sobre altres de possibles.

Recordem que interessos i metàfores, metàfores i mons d'experiència, metàfores i acció, van configurant la manera en què les noves tecnologies de la comunicació i la informació es van incorporant a la vida quotidiana. Cada metàfora il·lumina tant com amaga, cada metàfora possibilita tant com obstaculitza.

En aquest sentit hem de tenir present la responsabilitat dels investigadors (juntament amb altres actors socials) a l'hora de forjar les «presons del possible» (Garcés, 2003). Cada eina tecnològica eixampla els límits de la nostra humanitat, cada porció de tecnologia està dissenyada per a fer unes accions possibles, i amb cada nova «explosió» hem de reconstruir i reajustar el nostre món de significats i d'experiències possibles. Alhora que domestiquem els mons possibles, també marquem els límits, les fronteres i les presons d'allò que en el *nostre* món pot ser una experiència real.

Bibliografia

- AKRICH, M. (1998). «Les utilisateurs, acteurs de l'innovation». *Education permanente*. Vol. 1, núm. 134, pàg. 79-90.
- BLOOR, D. (1998). *Conocimiento e imaginario social*. Barcelona: Gedisa.
- BRUNER, J. (2000). *Actos de significado. Más allá de la revolución cognitiva*. Madrid: Alianza editorial.
- DAVIES, B.; HARRÉ, R. (1990). «Positioning: the discursive production of selves». *Journal for the theory of social behaviour*. Núm. 20, pàg. 43-63.
- DELGADO, M. (1999). *El animal público*. Barcelona: Anagrama.
- DUPONT, O. (1998). «Métaphores des réseaux: Appropriation par des réseaux de métaphores». A: GUÉGUEN, N., TOBIN, L. (ed.). *Communication, société et Internet*. Paris: Harmattan.
- FERNÁNDEZ, J.W. (ed.) (1991). *Beyond metaphor. The theory of tropes in anthropology*. Stanford: Stanford University Press.
- GARCÉS, M. (2002). *En las prisiones de lo posible*. Barcelona: Edicions Bellaterra.

HARRÉ, R.; LANGENHOVE, L. (1999). «The dynamics of social episodes». A: R. HARRÉ; L. LANGENHOVE (ed.). *Positioning theory: Moral contexts of intentional action*. Oxford: Blackwell.

HIRSCHMAN, A. (1970). *Exit, voice, and loyalty*. Cambridge, M.: Harvard University Press.

LAKOFF G.; JOHNSON, M. (1991). *Metáforas de la vida cotidiana*. Madrid: Cátedra.

LIZCANO, E. (1998). «La metáfora como analizador social». [article en línia]. UNED.
<http://www.uned.es/dpto-sociologia-l/Lizcano/lizcano/meta-ana.htm>

PRETA, L. (comp.) (1993). *Imágenes y metáforas de la ciencia*. Madrid: Alianza.

SAPIR, J.D.; CROCKER, J.C. (ed.) (1977). *The social use of metaphor. Essays on the antropology of rhetoric*. Pennsylvania: University of Pennsylvania Press.

Enllaços relacionats

Recull d'enllaços sobre metàfores en línia (Tim Rohrer, Universitat d'Oregon)
<http://philosophy.uoregon.edu/metaphor/metaphor.htm#related>

«Metaphor in scientific thinking», Ray Paton
<http://www.csc.liv.ac.uk/~rcp/metaphor.html>

GIRCOM (Grup Interdisciplinari de Recerca en Comunitats Virtuals, IN3-UOC)
<http://www.uoc.edu/in3/gircom/>

↔ Citació recomanada:

NÚÑEZ, Francesc (2004). "Metàfores d'Internet". *Digitum*, núm. 6 [article en línia]. DOI: <http://dx.doi.org/10.7238/d.v0i6.544>

Francesc Núñez

Professor dels Estudis d'Humanitats i Filologia (UOC)

Membre del grup de recerca GIRCOM (IN3-UOC)

fnunez@uoc.edu

Professor dels Estudis d'Humanitats i Filologia de la UOC. Llicenciat en Filosofia per la Universitat de Barcelona i en Sociologia per la Universitat Autònoma de Barcelona. Ha treballat com a professor de Filosofia en un institut i com a professor associat al Departament de Sociologia de la UAB. Com a membre de l'Institut d'Investigacions Sociològiques (ISOR) de la UAB ha fet diverses recerques sota la direcció de Joan Estruch («El sentit de l'amor en la joventut», «Sacerdots secularitzats. La identitat dels ex» –tesi doctoral–) i de Salvador Cardús («L'associacionisme cultural a Catalunya»). Com a membre del grup de recerca GIRCOM (Grup Interdisciplinari de Recerca en Comunitats Virtuals – IN3/UOC) ha dut a terme diverses recerques entorn de la sociabilitat en línia i la seva imbricació en la vida quotidiana. A més, ha publicat diversos articles i capítols de llibre.